

SADRŽAJ

Str.

Kratice.....	XVII
--------------	------

UVOD

§ 1. Pojam i današnja važnost rimskog prava	1
§ 2. Diobe rimskog prava.....	4

PRVI ODSJEK

PREGLED RIMSKE PRAVNE POVIJESTI

§ 3. Uvod	11
-----------------	----

Prvo poglavlje

PRVO RAZDOBLJE: OD OSNUTKA RIMA DO SVRŠETKA DRUGOG PUNSKOG RATA

A) DOBA T.ZV. KRALJEVSTVA

§ 4. Postanak Rima i njegovo stanovništvo	14
§ 5. Društveno i državno uređenje	16

B) PRVA TRI STOLJEĆA REPUBLIKE

§ 6. Opća obilježja - Serviev ustav.....	21
§ 7. Borbe plebejaca za ravnopravnost s patricijima.....	24
§ 8. Magistratura.....	27
§ 9. Senat	33
§ 10. Narodne skupštine	34

C) § 11. GOSPODARSKO STANJE RIMSKE DRŽAVE U PRVOM RAZDOBLJU .....

37

D) RAZVOJ PRAVA I PRAVNA VRELA U PRVOM RAZDOBLJU

§ 12. Običajno pravo - Leges regiae.....	40
§ 13. Zakonik XII ploča	41
§ 14. Pontifices i počeci pravne znanosti – Interpretatio.....	45

Drugo poglavlje
**DRUGO RAZDOBLJE: OD SVRŠETKA DRUGOG PUNSKOG RATA DO
OSNIVANJA CARSTVA**

A) POLITIČKE, GOSPODARSKE, SOCIJALNE I KULTURNE PRILIKE	
§ 15. Ustavno ustrojstvo Rima	47
§ 16. Ustrojstvo Italije	49
§ 17. Provincije	52
§ 18. Gospodarski, socijalni i kulturni odnošaji	53
B) RAZVOJ PRAVA I PRAVNA VRELA ZA POSLJEDNIJH DVAJU STOLJEĆA REPUBLIKE	
§ 19. Zakonodavstvo	56
§ 20. Edicta magistratum i ius honorarium.....	57
§ 21. Ius gentium	59
§ 22. Djelatnost pravnika u posljednjim stoljećima republike.....	61

Treće poglavlje
TREĆE RAZDOBLJE: PRINCIPAT

A) POLITIČKI, GOSPODARSKI, SOCIJALNI KULTURNI I ODOŠAJI	
§ 23. Građanski ratovi i prijelaz na principat - Ustavno uređenje države	63
§ 24. Gospodarski, socijalni i kulturni odnošaji	66
B) PRAVNA VRELA U DOBA PRINCIPATA	
§ 25. Običajno pravo, zakoni, pretorski edikt, senatus consulta i constitutiones principum.....	71
§ 26. Klasična jurisprudencija	74

Četvrto poglavlje
**ČETVRTO RAZDOBLJE: OD SMRTI CARA ALEKSANDRA SEVERA DO SMRTI
CARA JUSTINIJANA**

A) POLITIČKI, GOSPODARSKI I SOCIJALNI ODOŠAJI	
§ 27. Ustavno ustrojstvo države.....	79
§ 28. Gospodarski i socijalni odnošaji.....	81
B) PRAVNA VRELA U DOBA DOMINATA	
§ 29. Carsko zakonodavstvo i sudbina ostalih pravnih vrela	84
§ 30. Pravne zbirke i kodifikacije prije Justinijana	85
§ 31. Justinijanovo zakonodavstvo	87
§ 32. Bizantske kodifikacije rimskog prava poslije Justinijana	92

DODATAK

§ 33. Djelovanje Justinijanove kodifikacije na Zapadu - Daljnja obrada i recepcija rimskog prava.....	93
--	----

DRUGI ODSJEK
PRAVO OSOBA (STATUS)
UVOD

§ 34. Subjekti prava - Pravna i djelatna sposobnost. - Caput i status.....	99
--	----

Prvo poglavlje

FIZIČKE OSOBE

§ 35. Postanak i prestanak fizičke osobe. - Stepeni pravne sposobnosti (statusi).....	100
§ 36. Status libertatis – Ropstvo	101
§ 37. Načini postanka ropstva.....	105
§ 38. Prestanak ropstva	106
§ 39. Pravni položaj oslobođenika. – Patronat.....	108
§ 40. Ropstvu slični odnosi	109
§ 41. Status civitatis - cives, Latini, peregrini	112
§ 42. Status familiae	114
§ 43. Capitis deminutio	114
§ 44. Ograničenja pravne sposobnosti fizičkih osoba.....	116
§ 45. Ograničenja djelatne sposobnosti.....	118

Drugo poglavlje

PRAVNE (JURISTIČKE) OSOBE

§ 46. Pojam pravne (jurističke) osobe.....	121
§ 47. Pravne osobe u rimskoj državi.....	123

TREĆI ODSJEK

OBITELJSKO PRAVO

UVOD

§ 48. Historijski razvoj rimske obitelji	126
§ 49. Opća obilježja rimske obitelji. - Agnatio i cognatio. - Stepeni srodstva	128

Prvo poglavlje

BRAČNO PRAVO

§ 50. Opća obilježja rimskog braka. (Matrimonium iustum i konkubināt. - Manus).....	131
§ 51. Pretpostavke za brak i bračne zapreke.....	133
§ 52. Bračno zakonodavstvo cara Augusta	134
§ 53. Zaruke (sponsalia)	135
§ 54. Sklapanje braka	136
§ 55. Učinak braka na osobne i imovinske odnose bračnih drugova	137
§ 56. Miraz (dos).....	138
§ 57. Donatio ante nuptias.....	140

§ 58. Razvod braka (divortium).....	141
-------------------------------------	-----

Drugo poglavlje

PATRIAE POTESTAS

§ 59. Sadržaj patriae potestatis u osobnom pogledu.....	142
§ 60. Sadržaj patriae potestatis u imovinskom pogledu.....	144
§ 61. Postanak patriae potestatis.....	145
§ 62. Prestanak patriae potestatis. – Emancipatio.....	149

Treće poglavlje

TUTORSTVO (TUTELA) I SKRBNIŠTVO (CURA)

§ 63. Pojam i povijesni razvitak tutorstva.....	150
§ 64. Tutorstvo nad nedoraslima (tutela impuberum)	151
§ 65. Tutorstvo nad ženama (tutela mulierum)	153
§ 66. Skrbništvo (cura).....	154

ČETVRTI ODSJEK

STVARNA PRAVA

UVOD

§ 67. Pojam i vrste stvarnih prava u rimskom pravu	156
--	-----

Prvo poglavlje

STVARI

§ 68. Pojam stvari u rimskom pravu. - Tjelesne i netjelesne stvari (res corporales, res incorporales)	159
§ 69. Diobe tjelesnih stvari.....	160

Drugo poglavlje

POSJED (POSSESSIO)

§ 70. Pojam i pravni učinci posjeda	169
§ 71. Vrste posjeda u rimskom pravu	172
§ 72. Stjecanje posjeda	175
§ 73. Trajanje i gubitak posjeda.....	178
§ 74. Zaštita posjeda	179
§ 75. Posjed prava (quasi possessio).....	182

Treće poglavlje

PRAVO VLASNIŠTVA

I. Bit i oblici vlasništva

§ 76. Pojam i povijesni razvoj rimskog vlasništva	183
§ 77. Vrste rimskog vlasništva	186
§ 78. Ograničenja vlasništva.....	189

§ 79. Suvlasništvo (condominium)	191
II. Stjecanje vlasništva	
§ 80. Općenito o načinima stjecanja vlasništva	192
A) Derivatívno stjecanje vlasništva	
§ 81. Mancipatio	193
§ 82. In iure cessio	197
§ 83. Traditio	198
§ 84. Ostali slučajevi derivativnog stjecanja vlasništva	202
B) Originarno stjecanje vlasništva	
§ 85. Okupacija (occupatio)	202
§ 86. Nalaz blaga	203
§ 87. Accessio (priraštaj)	203
§ 88. Riječni nanosi i promjene	205
§ 89. Commixtio i confusio	206
§ 90. Preradba stvari (specificatio)	206
§ 91. Stjecanje plodova (fructus)	206
§ 92. Dosjelost (usucapio i praescriptio)	207
III. § 93. Gubitak (prestanak) vlasništva	214
IV. Zaštita vlasništva	
§ 94. Rei vindicatio (vlasnička tužba)	215
§ 95. Actio negatoria	218
§ 96. Actio Publiciana	218
§ 97. Zaštita zemljišnog vlasništva u susjedovnim odnosima	220

Četvrto poglavlje
SLUŽNOSTI (SERVITUTES)

§ 98. Opći pojmovi i načela o služnostima	221
§ 99. Zemljišne služnosti (servitutes praediorum)	223
§ 100. Osobne služnosti (servitutes personarum)	226
§ 101. Stjecanje služnosti	230
§ 102. Prestanak služnosti	231
§ 103. Zaštita služnosti	232

Peto poglavlje
EMFITEUZA I SUPERFICIES

§ 104. Emfiteuza (emphyteusis)	233
§ 105. Superficies	234

Šesto poglavlje
ZALOŽNO PRAVO

§ 106. Pojam i vrste založnog prava (fiducia, pignus, hypotheca)	236
§ 107. Postanak i predmet založnog prava	239

§	108. Sadržaj založnog prava i odnos između više založnih prava na istoj stvari.....	240
§	109. Prestanak založnog prava	243

**PETI ODSJEK
OPĆI ELEMENTI OBVEZNOG PRAVA
UVOD**

O PRAVNIM POSLOVIMA

§	110. Pravne činjenice - Stjecanje i Gubitak prava	244
§	111. Pravni poslovi	246
§	112. O oblicima pravnih poslova.....	248
§	113. O očitovanju volje i tumačenju pravnih poslova	249
§	114. Sadržaj pravnog posla (essentialia, naturalia i accidentalia negotii).....	252
§	115. Uvjet (condicio)	253
§	116. Rok (dies)	257
§	117. Nalog ili namet (modus).....	258
§	118. Nevaljanost pravnih poslova - Konvalidacija i konverzija.....	259
§	119. Razlozi nevaljanosti pravnih poslova	262
§	120. Mane volje kao razlozi nevaljanosti pravnih poslova	263
§	121. Zastupanje kod pravnih poslova	269
§	122. Vrijeme i njegovo računanje u pravu.....	272

**Prvo poglavlje
PRAVNA NARAV OBVEZA**

§	123. Pojam i povijesni razvoj obveza.....	273
§	124. Naravne obveze (obligationes naturales)	277

**Drugo poglavlje
POSTANAK OBVEZA**

§	125. Razlozi postanka obveza.....	278
§	126. Obveze iz kontrakta (obligationes ex contractu)	279
§	127. Obveze iz delikta (obligationes ex delicto).....	282

**Treće poglavlje
PRAVNI SADRŽAJ OBVEZA**

§	128. Općenito o činidbi	283
§	129. Sadržaj obvezne činidbe.....	284
§	130. Pogodbe stricti iuris i bonae fidei	286
§	131. Naknada štete.....	289
§	132. Ugovorna (konvencionalna) kazna. (Stipulatio poenae)	295
§	133. Kamate (usurae)	296
§	134. Zakašnjenje (mora) dužnika ili vjerovnika	297

Četvrto poglavlje
SUBJEKTI OBVEZA

§ 135. Razdijeljene i solidarne obveze	299
A) Uvod	
B) Razdijeljene obveze	
C) Solidarne obveze	
§ 136. Uzgredni subjekti obveza.....	302
A) Adstipulatio	
B) Poručanstvo	
C) Intercesija i senatus consultum Vellaeianum	
D) Ostala sredstva osiguranja obveza	
§ 137. Djelovanje obveza prema trećim osobama.....	308
A) Ugovori u korist i ugovori na teret trećih osoba	
B) Actiones adiecticiae qualitatis	
§ 138. Promjena subjekata prijenosom tražbina i dugova	311
A) Prijenos tražbina (ustup, cesija)	
B) Prijenos dugova	

Peto poglavlje
PRESTANAK OBVEZA

§ 139. Općeniti pregled.....	314
A) Prestanak obveza ipso iure	
§ 140. Solutio u starom pravu	315
§ 141. Ispunjenje obveze	316
§ 142. Obnova obveze (novacija)	318
§ 143. Sjedinjenje (confusio) concursus causarum, nemogućnost ispunjenja, smrt i capitis deminutio	320
B) Prestanak obveza ope exceptionis	
§ 144. Pactum de non petendo.....	321
§ 145. Prijeboj (compensatio)	322

ŠESTI ODSJEK
POJEDINE OBVEZE
Prvo poglavlje
OBVEZE IZ KONTRAKATA

§ 146. Uvod	325
<i>I. Verbalni kontrakti</i>	
§ 147. Verbalni kontrakti staroga civilnoga prava (nexum, vadiatura i praediatura).....	325
§ 148. Stipulacija	327
§ 149. Ostali verbalni kontrakti (dotis dictio i iusurandum liberti)	330

II.	<i>Literalni kontrakt</i>	
§	150. Nomen transscripticium (expensilatio).....	331
§	151. Chirographa i sygraphae.....	333
III.	<i>Realni kontrakti</i>	
§	152. Općenita obilježja i povijesni pregled.....	335
§	153. Zajam (mutuum).....	336
§	154. Fiducija.....	338
§	155. Ostavna pogodba (depositum).....	339
§	156. Posudba (commodatum).....	341
§	157. Ručno-založna pogodba (contractus pignericus, pignus).....	342
IV.	<i>Konsenzualni kontrakti</i>	
§	158. Općenito.....	343
§	159. Kupoprodajna pogodba (emptio venditio).....	344
	a) Pojam i povijesni razvoj kupoprodajne pogodbe	
	b) Obveze stranaka iz kupoprodajne pogodbe	
	c) Odgovornost prodavaoca za pravne nedostatke stvari	
	d) Odgovornost prodavaoca za faktične nedostatke stvari	
	e) Uzgredni uglavci uz kupnju	
§	160. Najamna pogodba (locatio conductio).....	354
	a) Pojam i povijesni razvoj najamne pogodbe	
	b) Locatio conductio rei	
	c) Locatio conductio operarum	
	d) Locatio conductio operis	
§	161. Društvena pogodba (societas).....	358
§	162. Nalog (mandatum).....	361
V. §	163. Inominatni kontrakti.....	362

Drugo poglavlje PAKTI (PACTA)

§	164. Pojam pakta i njihov učinak po civilnom pravu (pacta adiecta).....	366
§	165. Pacta praetoria.....	367
§	166. Pakti carskog prava (tzv. pacta legitima).....	368

Treće poglavlje OBVEZE IZ KVAZIKONTRAKATA

§	167. Pojam i vrste kvazikontrakata.....	370
§	168. Poslovodstvo bez naloga (negotiorum gestio).....	371
§	169. Slučajna zajednica (communio incidens).....	372
§	170. Bezrazložno obogaćenje. (Conditiones sine causa).....	373

Četvrto poglavlje OBVEZE IZ DELIKATA I KVAZIDELIKATA

§	171. Općenito o deliktima.....	376
---	--------------------------------	-----

A) Privatni delikti civilnoga prava	
§ 172. Furtum	379
§ 173. Rapina	382
§ 174. Damnum iniuria datum.....	382
§ 175. Iniuria.....	384
B) Delikti honorarnog prava	
§ 176. Dolus.....	386
§ 177. Metus.....	388
§ 178. Prikrata vjerovnika (alienatio in fraudem creditorum).....	389
§ 179. Ostali slučajevi delikata po honorarnom pravu	390
§ 180. Kvazidelikti.....	390

SEDMI ODSJEK
NASLJEDNO PRAVO
UVOD

§ 181. Pojam i vrste nasljeđivanja	393
§ 182. Povijesni pregled rimskog nasljednog prava. - Hereditas i bonorum possessio	395

Prvo poglavlje
INTESTATNO NASLJEĐIVANJE

§ 183. Intestatno nasljeđivanje po civilnom pravu Zakonika XII ploča.....	397
§ 184. Intestatno nasljeđivanje po pretorskom pravu (bonorum possessio intestati).....	399
§ 185. Reforme carskog doba i Justinijanov sistem.....	401

Drugo poglavlje
OPORUČNO NASLJEĐIVANJE

§ 186. Oblici i funkcije oporuke u povijesnom razvitku rimskog prava.....	402
a) Opći pojam oporuke	
b) Najstariji testament pred komicijama	
c) Mancipacioni testament prvog oblika (mancipatio familiae)	
d) Testamentum per aes et libram novijeg oblika	
e) Oporuka po pretorskom pravu	
f) Oporuka u doba dominata i Justinijana	
§ 187. Testamenti factio activa i passiva. - Capacitas. - Indignitas.....	405
§ 188. Sadržaj oporuke i imenovanje nasljednika.....	407
§ 189. Supstitucije (zamjene).....	407
§ 190. Ništavost i opoziv oporuke	408
§ 191. Kodicali	409

Treće poglavlje
NUŽNO NASLJEĐIVANJE

§ 192. Pojam nužnog nasljednog prava.....	410
§ 193. Formalno nužno nasljedno pravo.....	411
§ 194. Materijalno nužno nasljedno pravo	411

Četvrto poglavlje
STJECANJE NASLJEDSTVA

§ 195. Pripad (delatio) i prihvata nasljedstva (acquisitio).....	414
§ 196. Ležeća ostavina (hereditas iacens)	415
§ 197. Usucapio pro herede.....	416
§ 198. Transmisija i akrescencija.....	417

Peto poglavlje
UČINCI STJECANJA NASLJEDSTVA

§ 199. Univerzalna sukcesija. - Separatio bonorum - Beneficium inventarii	418
§ 200. Odnosi među sunasljednicima i dužnost kolacije.....	419
§ 201. Tužbe za zaštitu nasljednikovih prava	420

Šesto poglavlje
ZAPISI (LEGATI I FIDEIKOMISI) I DAROVANJE ZA SLUČAJ SMRTI

<i>I. Legati (legatum)</i>	
§ 202. Pojam i vrste legata	421
§ 203. Stjecanje i ograničenje legata	422
<i>II. Fideikomisi (fideicommissum)</i>	
§ 204. Pojam fideikomisa.....	423
§ 205. Univerzalni fideikomis	424
§ 206. Fideikomisarne supstitucije i obiteljski fideikomis	425
<i>III. § 207. Darovanje za slučaj smrti (donatio mortis causa) .....</i>	<i>425</i>

OSMI ODSJEK
PREGLED RIMSKOG GRAĐANSKOG POSTUPKA
UVOD

§ 208. Općenita obilježja rimskog civilnog procesa	427
--	-----

Prvo poglavlje
LEGISAKCIONI POSTUPAK

§ 209. Općenita obilježja	429
§ 210. Pojedine legisakcije	431

Drugo poglavlje
FORMULARNI POSTUPAK

§ 211. Općenita obilježja postupka i formule	434
§ 212. Podjela formula i akcija	439
§ 213. Tečaj postupka in iure i apud iudicem («in iudicio»)	440
§ 214. Posebna sredstva magistratske zaštite izvan redovite parnice.....	443

Treće poglavlje

§ 215. Extraordinaria cognitio (kognicioni proces).....	443
---	-----

STVARNO KAZALO	446
-----------------------------	------------